

Ks. MARIAN ZDZISŁAW STEPULAK¹

AM PŁOCK

ZWIĄZKI POLIGAMICZNE, POLIANDRYCZNE I POLIAMORYCZNE A KONCEPCJA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO MAŁŻEŃSTWA

Treść: Wstęp; 1. Specyfika związków poligamicznych; 2. Specyfika związków poliamorycznych; 3. Chrześcijańska koncepcja małżeństwa; Zakończenie: Streszczenie; Summary: *Polygamous, polyandrous and polyamorous relationships and the concept of christian marriage*; Bibliografia.

Słowa kluczowe: koncepcja małżeństwa, małżeństwo chrześcijańskie, związki poliamoryczne, związki poliandryczne, związki poligamiczne.

Keywords: concept of marriage, Christian marriage, polyamorous relationships, polyandrous relationships, polygamous relationships.

¹ MARIAN ZDZISŁAW STEPULAK, prezbiter diecezji siedleckiej, dr hab., prof. Akademii Mazowieckiej w Płocku. Pracuje w Zakładzie Psychologii na Wydziale Humanistycznym i Informatyki Akademii Mazowieckiej w Płocku. Prowadzi poradnictwo psychologiczne i pastoralne. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół takich zagadnień jak: etyka zawodu psychologa, historia myśli psychologicznej, relacyjność systemu rodzinnego, praca socjalna, pedagogika specjalna, psychologia sądowa i penitencjarna, psychologia osoby, koncepcje rozwoju psychologicznego i duchowego człowieka, teologia duchowości oraz nauki o rodzinie. Jest autorem i współautorem 63 pozycji książkowych oraz ponad 500 artykułów naukowych i popularno-naukowych. Kontakt e-mail: m.stepulak@mazowiecka.edu.pl; adres: Akademia Mazowiecka w Płocku, Wydział Nauk Humanistycznych i Informatyki, ul. Gałczyńskiego 28, 09-400 Płock. ORCID: 0000-0002-5144-9217.

Wstęp

Współcześnie zauważa się głęboki kryzys tradycyjnych związków małżeńskich. W szczególności dotyczy to związków sakramentalnych, zawieranych w Kościele katolickim². Równocześnie pojawiają się alternatywne związki m.in. takie jak: związki poligamiczne, poliandryczne i poliamoryczne. Poligamia polega na zawarciu małżeństwa przez mężczyznę z więcej niż jedną kobietą. Wydaje się, że chęć życia w poligamii wyrasta z zaniżonej samooceny i chęci dowartościowania się. Poligamia jest zjawiskiem społecznym, zalegalizowaną w krajach islamskich. Natomiast w Indiach praktykowano poligamię i poliandrię. W tym kontekście można wyróżnić podstawowe przyczyny poligamii: a) niepewność w relacjach seksualnych; b) zaniżona samoocena; c) zaniedbywanie przez partnera; d) nieradzenie sobie z problemami; e) choroba. Należy dodać, iż poligamia w Polsce jest nielegalna. W tym aspekcie można również mówić o poliandrii. Poliandria jest formą poligamii w sytuacji, gdy kobieta ma kilku mężów jednocześnie.

Innym rodzajem związku jest poliamoria. W języku polskim mówimy o wielomiłości. Poliamoria opiera się na miłości romantycznej i bliskości emocjonalnej, ale kontakty seksualne nie są wykluczone. Wielomiłość można by określić jako pragnienie lub praktykę bycia w wielu romantycznych związkach w tym samym czasie, przy pełnej wiedzy i świadomości wszystkich zaangażowanych osób oraz przy zachowaniu szczerości i otwartości.

W ostatniej części artykułu naukowej analizie zostanie poddana chrześcijańska koncepcja małżeństwa i rodziny. W koncepcji tej małżeństwo ma charakter monogamiczny, chociaż w Starym Testamencie można odnaleźć przykłady związków poligamicznych. Nauczanie Jezusa o nierozzerwalności małżeństwa zakłada jego monogamiczną formę. Podstawowymi cechami chrześcijańskiego małżeństwa jest: miłość, poświęcenie, wierność, wzajemne poszanowanie, przebaczenie oraz modlitwa.

Problematyka artykułu dotyczy naukowej analizy niektórych związków alternatywnych i porównanie ich do koncepcji chrześcijańskiej małżeństwa. Z problematyki wyrasta problem, który został zawarty w tytule niniejszego artykułu. Celem teoretycznym artykułu jest stworzenie koncepcji związków poligamicznych, poliandrycznych i poliamorycznych w odniesieniu do chrześcijańskiego rozumienia małżeństwa. Celem pragmatycznym jest wykorzystanie wypracowanej koncepcji w pracy gamologów, familiologów, psychologów oraz socjologów i pedagogów.

² D. BIS, *Rodzina-Media-Kultura*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, Kraków 2006, s. 305-315; S. BREHM, *Intime Relationships*, New York 1992; B. KŁOSOWSKA, *Status współczesnej rodziny na podstawie badań ankietowych młodzieży szkolnej*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, s. 221-232.

W niniejszym artykule zostanie użyta metoda porównawcza (ang. *comparative method*). Metoda porównawcza to określenie dość szeroko rozumianej perspektywy badawczej stosowanej w naukach społecznych, polegającej na poszukiwaniu, opisie i wyjaśnianiu podobieństw lub różnic pomiędzy jednym i tym samym zjawiskiem społecznym. W tym przypadku przedmiotem porównań była analiza związków alternatywnych z chrześcijańską koncepcją małżeństwa.

1. Specyfika związków poligamicznych

Poligamia to zjawisko wielożeństwa, które budzi niemało kontrowersji. Poligamia polega na zawarciu małżeństwa przez mężczyznę z więcej niż jedną kobietą. W poligamii zazwyczaj najważniejsze są aspekty fizyczne, ale osoby decydujące się tworzyć takie relacje często motywują je także tradycją, obrzędami religijnymi, przymusem ze strony rodziny. W rozumieniu psychologicznym chęć życia w poligamii może też wynikać z zaniżonej samooceny i chęci dowartościowania się. Zdarza się, iż związki poligamiczne tworzone są bez wcześniejszego planowania, pod wpływem sytuacji, m.in. problemów lub ciężkiej choroby i chęci poszukiwań dodatkowego wsparcia duchowego u osób trzecich³. Poligamia jest zjawiskiem społecznym polegającym na zawarciu przez mężczyznę małżeństwa z więcej niż jedną kobietą. W niektórych krajach jest legalna i dopuszczalna przez wyznawców islamu. W Europie brakuje prawnego przyzwolenia na poligamię, a jej praktykowanie, które coraz częściej nagłaśniane jest w mediach, podlega sankcjom karnym. M. Żurawska uważa, że: „Poligamia występowała od dawna w starożytnych cywilizacjach. Miała przede wszystkim podłoże seksualne i materialne. Praktykowano ją w Babilonie, Egipcie, Indiach, Chinach, ale także w państwach Inków i Azteków. W miejscach tych władza skupiała się wokół jednej utytułowanej osoby, np. faraona, cesarza lub króla i to zazwyczaj jedynie on, jako przywódca ludu, mógł pozwolić sobie na możliwość zakładania i utrzymywania tzw. haremów. Majętność władcy wpływała na liczbę kobiet, z którymi żył w związkach poligamicznych. Liczba ta wahała się od około stu nałożnic nawet do kilku tysięcy niewolniczych żon u najbogatszych. Mimo wszystko tylko jedna spośród nich oficjalnie była żoną. Tamten rodzaj poligamii znacząco różni się od tej występującej obecnie. Chodziło w niej o to, aby władca jako nosiciel boskich genów zostawił jak najwięcej potomstwa po sobie, aby tacy wspaniali ludzie jak on byli fundamentem ludu”⁴.

³ M. ŻURAWSKA, *Poligamia: na czym polega i czy występuje w Polsce? Poligamia a poliandria*, <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/relacje/poligamia-na-czym-polega-i-czy-wystepuje-w-polsce-poligamia-poliandria-aa-iA49-ec29-1XdD.html> [14.02.2024].

⁴ *Tamże*.

Pojęcie poligamia (gr. *polygamia*, wielożeństwo) używane jest w odróżnieniu od monogamii. Biblia wyróżnia poligamię sukcesywną, polegającą na poślubieniu przez mężczyznę kolejnych kobiet po śmierci żony lub jej oddaleniu (list rozwodowy). W religiach pozachrześcijańskich, np. w Indiach praktykowano zarówno poligynię, jak i poliandrię, poligynia była jednak częstsza, chociaż dotyczyła stosunkowo niewielkiej części społeczeństwa. W buddyzmie małżeństwo jest przedsięwzięciem świeckim i przyjmuje formy praktykowane w danych regionie w tym również poligamię. Wielu buddystów uważa, że nauczanie Buddy odnoszące się do harmonijnego życia w małżeństwie wraz z uczciwością i wiernością zaleca monogamię. W islamie można zawierać związki poligyniczne, chociaż Koran (4,3) wyraźnie ogranicza liczbę jednoczesnych związków do czterech i obwarowuje możliwość ich zawierania szczegółowymi warunkami. Islam dopuszcza praktykę poligynii, choć jak wszędzie stanowi ona przywilej nielicznych osoby. Współcześnie niektóre kraje zamieszkałe w większości przez muzułmanów (Tunezja, Turcja) wprowadziły prawny zakaz poligynii. W religiach afrykańskich poligynia była dopuszczalną formą zaspokajania potrzeby posiadania dużej rodziny⁵.

Można wyróżnić następujące przyczyny poligamii:

- Niepewność w kontaktach seksualnych – chęć posiadania więcej niż jednej partnerki seksualnej może wynikać z prób udowodnienia przed samym sobą nieprzeciętnej sprawności w kontaktach intymnych. W sytuacji, gdy mężczyzna jest w stanie zaspokoić nie jedną, lecz dwie lub nawet kilka kobiet, staje się według własnej oceny bardziej wartościowy. Poligamia może w pojęciu niektórych mężczyzn pomagać w poszukiwaniu odpowiedzi na trudne pytania dotyczące własnej seksualności, wartości, czy lęków związanych z własnym życiem intymnym.
- Zaniżona samoocena – polega na braku obiektywnej oceny własnych możliwości zaufania i wiary w siebie mogą doprowadzić do niepowodzeń w wielu dziedzinach życia. W tej sytuacji poligamia stanowi sposób ich rekompensowania, pozornego wynagradzania w postaci ponadprzeciętnej aktywności w sferze seksualnej. Poligamia jest zatem jedną z form autosugestii, świadczącej o tym, że przynajmniej podczas współżycia konkretna osoba radzi sobie dobrze.
- Zaniedbywanie przez partnera – adekwatny związek interpersonalny to relacja, która powinna być pielęgnowana przez dwie tworzące go osoby. Jeśli jedna z nich na skutek przyzwyczajenia lub znudzenia monotonią pożycia

⁵ S. GRODŹ, *Poligamia. 1. W religiach pozachrześcijańskich*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1097-1098.

przestaje się angażować i zabiegać o partnera, to ten może mieć większe skłonności do poszukiwań adoracji u innej kobiety lub mężczyzny.

- Nieradzenie sobie z problemami – ta przyczyna poligamii odnosi się do osoby, która została zdradzona. Zdarza się bowiem, iż występują sytuacje, w których człowiek ma problem, np. na płaszczyźnie zawodowej lub w życiu osobistym. Nie potrafi dzielić się nimi z parterem lub partnerką, ponieważ nie odnajduje u nich zrozumienia, a wręcz przeciwnie – obojętność a nawet lekceważenie. W takiej sytuacji poszukuje wsparcia u osób trzecich. Jeśli ktoś wykazuje zainteresowanie tym, co nas trapi i frustruje łatwo może stać się osobą znaczącą dużo więcej niż zwykli koledzy.
- Choroba – sytuacja życia nie w ścisłej poligamii, ale w związkach równoległych może mieć też miejsce po otrzymaniu informacji o ciężkiej chorobie. Skłania do tego połączenie obawy przed reakcją i cierpieniem stałego partnera z pragnieniem podzielenia się z innym człowiekiem swoim problemem. W tym przypadku rzadziej chodzi tylko o seks, ale raczej o poszukiwanie wsparcia duchowego w drugiej osobie⁶.

Poligamia jest w Polsce nielegalna – zgodnie z treścią art. 206 Kodeksu karnego „kto zawiera małżeństwo, pomimo, że pozostaje w związku małżeńskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat dwóch”. W Polsce mężczyzna może zawrzeć małżeństwo tylko z jedną kobietą w danym czasie. Zdaniem M. Żurawskiej „Sytuacja legalnego zawarcia małżeństwa z kolejną kobietą jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy pierwsza partnerka umrze lub gdy mężczyzna otrzyma prawomocny rozwód i zakończy pierwotny związek. Poligamia w Polsce została zepchnięta na margines. Natomiast częściej występują sytuacje, w których dwie partnerki seksualne jednego mężczyzny wiedzą o swoim istnieniu, akceptują siebie wzajemnie, ale tylko jedna z nich oficjalnie jest jego żoną. Takie relacje mogą być nazywane trójkątami (zazwyczaj jeśli chodzi w nich wyłącznie o seks) bądź poligamią nieuregulowaną, tj. działającą na zasadach zwykłej poligamii, ale bez uregulowania stosunków z kobietami w postaci oficjalnego ślubu. To nic innego, jak trwanie w dwóch lub więcej związkach równoległe. Takie nieoficjalne relacje nie są karane w Polsce, w związku z czym jest to jeden z czynników skłaniających do ich praktykowania”⁷.

⁶ M. ŻURAWSKA, *Poligamia: na czym polega i czy występuje w Polsce? Poligamia a poliandria*, <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/relacje/poligamia-na-czym-polega-i-czy-wystepuje-w-polsce-poligamia-poliandria-aa-ia49-ec29-1XdD.html> [14.02.2024].

⁷ *Tamże*. Zob. również: J. SZYMCAK, *Definicja rodziny*, „Studia nad Rodziną” 11 (2002), nr 2, s. 151-165; S. PŁOPA, *Psychologia rodziny: teoria i badania*, Kraków 2008; T. SZLENDAK, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Warszawa 2010.

Kraje, w których poligamia jest legalna to: Sudan, Somalia, Arabia Saudyjska, Libia, Gabon, Bahrajn, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Iran, Irak, Jemen, Jordania, Oman, Palestyna, Etiopia, Kuwejt, Katar, Brunei, Syria, Afganistan, Tanzania, Bangladesz, Indonezja, Malediwy, Singapur, Malezja, Mjanma, Pakistan, Indie, Sri Lanka, Algieria, Burkina Faso, Czad, Dżibuti, Komory, Egipt, Gambia, Kamerun, Kongo, Mali, Maroko, Mauretania, Niger, Togo, Republika Środkowoafrykańska, RPA, Sahara Zachodnia, Senegal, Uganda i Zambia⁸.

W tym kontekście można również mówić o związkach poliandrycznych. Poliandria (z stgr. πολύς polys – „liczny” oraz άνήρ aner, dopełniacz άνδρός andros – „mężczyzna”), wielomęstwo – forma poligamii, kiedy jedna kobieta ma kilku mężów jednocześnie. Poliandria jest znacznie rzadsza niż poligynia. Poliandria, czyli wielomęstwo, to forma poligamii. Choć funkcjonowanie tego typu związków w większości krajów świata nie jest dopuszczane prawnie czy społecznie, w niektórych regionach praktykuje się je w sposób nieoficjalny. Małżeństwo kobiet z większą liczbą mężczyzn funkcjonuje w niektórych kulturach, należą one jednak do wyjątków. Można powiedzieć, że wielomęstwo dotyczy głównie marginalizowanych grup społecznych. To zwykle grupy etniczne, które pozostają odizolowane od współczesnej cywilizacji, przez co hołdują własnym tradycjom. Należy dodać, iż poliandria znana była już w czasach starożytnych⁹.

2. Specyfika związków poliamorycznych

„Poli” oznacza wielość, a „amor” miłość, z czego powstaje wyraz wielomiłość. Tak popularnie nazywana jest poliamoria, inaczej zwana miłością mnogą. W przeciwieństwie do związków otwartych, czy tzw. swingowania¹⁰, poliamoria opiera się na miłości romantycznej i bliskości emocjonalnej. W tym przypadku kontakty seksualne nie są wykluczone, jednak nie są najważniejsze i nie stanowią podstawy relacji interpersonalnej. Zjawisko to, chociaż może wcale nie takie młode, zostało w ten sposób nazwane na początku lat 60. XX wieku, jako określenie związku nie-monogamicznego opisanego w powieści Roberta Heinleina „Stranger in a Strange Land”¹¹. Niektóre źródła podają, że sporadycznie termin ten pojawiał się już dziesięć lat wcześniej. Oficjalnie zdefiniowano poliamorię w 1990 roku, jako pragnienie

⁸ Tamże.

⁹ JW, *Poliandria – czym jest, gdzie występuje?*, <https://zdrowie.gazeta.pl/zdrowie/7,105912,25049015,poliandria-czym-jest-gdzie-wystepuje.html> [16.02.2024].

¹⁰ Swingowanie odbywa się zazwyczaj w obecności partnera i wymaga jego zgody na tego rodzaju doświadczenie. Jest to specyficzna forma aktywności seksualnej.

¹¹ R. HEINLEIN, *Stranger in a Strange Land*, New York 2016.

lub praktykę bycia w wielu romantycznych związkach w tym samym czasie, przy pełnej wiedzy i świadomości wszystkich zaangażowanych osób oraz przy zachowaniu szczerości i otwartości. Wielomiłość często klasyfikowana jest jako jedna z form etycznej, konsensualnej niemonogamii. Choć pojęcie poliamorii jest stosunkowo młode, to samo zjawisko jest pewnym powrotem do korzeni i formy związków, które w dawnych kulturach plemiennych były podstawą funkcjonowania. Innym przykładem mogą być lata 60. i 70. XX wieku, które obfitowały w podobne struktury społeczne, jak chociażby komuny hippisowskie dzieci kwiatów, które żyły jak rodziny, a podstawą ich egzystencji było m.in. przywiązanie emocjonalne członków całej wspólnoty¹².

Ideologicznie, poliamoria ma wyzwalać człowieka spod presji narzuconych norm, zasad przede wszystkim tych przyporządkowanych monogamii, przez co ma zapewniać wolność wyboru oraz poczucie szczęście. Zwolennicy wielomiłości są przekonani, że związki poliamoryczne są jak najbardziej naturalne, a sprzeczna z prawami natury jest monogamia. Swoją teorię opierają na tym, że wiązanie się z jednym partnerem jest bardzo rzadkim zjawiskiem w świecie zwierząt, a w przypadku ludzi jest to kwestia odgórnie przyjętych standardów społecznych¹³.

Związki poliamoryczne nazywane są również związkami otwartymi, a te dzielą się na otwierane konsensualnie (za zgoda wszystkich zaangażowanych stron) i te otwierane niekonsensualnie (czyli kiedy niedotrzymane są zasady ustalone w obrębie relacji). „W świecie, gdzie z zasady przyjmuje się mono-normę (czyli normę, że wszyscy dążą do relacji monogamicznych), świadomy nonkomformizm relacyjny budzi wiele emocji i osoby dążące do tworzenia etycznych relacji niemonogamicznych często padają ofiarami stereotypów i uprzedzeń”¹⁴. Jest to stanowisko stojące w sprzeczności z tradycyjnymi związkami małżeńskimi. Niektórzy uważają, iż otwieranie się związku to sposób na rutynę. Dla innych zaś jest to dążenie do skrajnej szczerości. Bywa też, iż „chodzi o dostęp do seksu w ogóle (kiedy w związku podstawowym z różnych powodów seksu nie ma lub o inny rodzaj seksu niż bazaowa relacja ma do zaoferowania, np. mamy niekompatybilne preferencje seksualne). Dla wielu to emocjonalna bliskość z więcej niż jedną osobą”¹⁵. Granice w związkach poliamorycznych są bardzo zmienne. Bywa dobrze, kiedy nie są ani zbyt sztywne, ani zbyt płynne. Warto umówić się, aby na każdym etapie móc wrócić do ustaleń

¹² M. ROSZKOWSKA, *Poliamoria – co to jest i na czym polega wielomiłość?*, <https://www.medme.pl/artykuly/poliamoria-co-to-jest-i-na-czym-polega-wielomilosc,69761.html> [03.02.2024].

¹³ *Tamże*.

¹⁴ A. LOEWE-KURILLA, *Co nas motywuje do wchodzenia w otwarte związki?* „Charaktery” 2023, nr 2 (313), s. 45.

¹⁵ *Tamże*.

i renegocjować warunki w sytuacji, gdy zmieniają się okoliczności i potrzeby emocjonalno-uczuciowe w obrębie pierwotnej relacji interpersonalnej¹⁶.

Niektórzy badacze zastanawiają się nad problemem kochliwości jako czegoś co pojawia się pomiędzy monogamią a poliamorią. Kochliwość „jest to zwykle silne zakochanie połączone z intensywnymi doznaniem i często namiętym seksem. Szybko jednak taki związek się kończy i przynosi zainteresowanej osobie sporo cierpienia”¹⁷. Mechanizm zakochiwania się jest często połączony z popędem seksualnym. Według M. Sawickiego: „To, jak wysokie jest nasze libido i jak tę potrzebę realizujemy, opisuje neurobiologiczny model podwójnej kontroli. Jego działanie zależy od poziomu neuroprzekaźników”¹⁸. W tym aspekcie poliamoria polega na kochaniu równocześnie więcej niż jednej osoby. Stąd też tworzy się kilka relacji, które nie są krótkie, jak w przytaczanej definicji „kochliwości”. Zwolennicy polian-drii uważają bowiem, że „Osoby żyjące w związkach poliamorycznych tworzą wieloletnie związki romantyczne, gdzie seks nie jest wcale priorytetem”¹⁹.

Poliamorię należy odróżnić od poligamii, która występuje wówczas, gdy jeden mężczyzna, ma kilka żon oraz z poliandrią, kiedy to kobieta ma kilku mężów. Wielomiłość ma również niewiele wspólnego ze zjawiskiem *swingu*, w którym to główną rolę odgrywa seks. Poliamoria opiera się bowiem przede wszystkim na:

- więziach emocjonalnych pomiędzy wszystkimi partnerami;
- miłości;
- zaufaniu;
- szczerości a nie na zaspokajaniu potrzeb seksualnych. Nie oznacza to, że związki poliamoryczne wykluczają zbliżenia intymne, jednak to nie seks jest tutaj podstawą relacji²⁰.

Osoby tworzące poliamoryczne związki proponują, iż powinny być ze sobą szczerze i posiadać umiejętność otwartego rozmawiania o swoich emocjach i uczuciach. Nie ma tutaj miejsca na kłamstwo, czy zdradę – nawet zdradę emocjonalną. Relacje pomiędzy związanymi ze sobą poliamorystami są jawne dla wszystkich zaangażowanych osób i w pełni przez nie akceptowane, dlatego ukrywanie bliskości, czy kontaktów seksualnych wewnątrz grupy, a tym bardziej poza nią, jest

¹⁶ *Tamże*, s. 46.

¹⁷ M. SAWICKI, *Kochliwość. Czy to coś pomiędzy monogamią a poliamorią nie ?*, „Charaktery” 2023, nr 9-10 (320), s. 37.

¹⁸ *Tamże*, s. 39.

¹⁹ *Tamże*, s. 38.

²⁰ M. ROSZKOWSKA, *Poliamoria – co to jest i na czym polega wielomiłość?*, <https://www.medme.pl/artykuly/poliamoria-co-to-jest-i-na-czym-polega-wielomilosc,69761.html> [03.02.2024].

niedopuszczalne i uznawane za zdradę. Zdaniem poliamorystów najważniejsza jest miłość oparta na bliskości emocjonalnej, która może, ale nie musi wiązać się ze sferą seksualną. M. Roszkowska sądzi, że: „Związek mnogiej miłości składa się z co najmniej trzech osób, ale nie ma przeszkód, aby w relację zaangażowanych było więcej poliamorystów. Poza wyznawaniem wspólnych wartości, mają oni wspólne plany, mogą, ale nie muszą mieszkać pod jednym dachem. Z badań naukowców wynika, iż takie związki mają większe szanse na przetrwanie, gdy tworzą je osoby otwarte i dojrzałe emocjonalnie. Wiąże się to również z wiekiem, bowiem osoby po trzydziestym roku życia potrafią stworzyć bardziej stabilne i silne więzi, niż chociażby dwudziestolatkowie. Na trwałość związku opartego na mnogiej miłości może również wpływać ilość osób. Im więcej osób, tym mniej czasu dla poszczególnych partnerów, a w związkach poliamorycznych każdy powinien być traktowany tak samo, z taką samą uwagą”²¹. Można powiedzieć, iż poliamoria opiera się na ludzi seksualnie otwartych.

Wśród różnych typów otwartości seksualnej i emocjonalnej, to właśnie poliamoria opiera się na wartościach, które są podstawą małżeństwa.

Fundamenty dojrzałego związku to przede wszystkim:

- miłość romantyczna,
- bliskość,
- zaufanie,
- lojalność,
- odpowiedzialność za drugiego człowieka i jego uczucia,
- dbanie o trwałość relacji,
- silne więzi²².

W wielomiłości ważniejsze od zbliżeń seksualnych są rozmowy, wspólne spędzanie czasu, troska o innych. W kontekście poliamorii rodzi się pytanie, czy poliamoria możliwa jest w małżeństwie. M. Roszkowska uważa również, iż: „To wszystko zależy od dwojga ludzi, którzy już są małżonkami, czy dopiero pragną zalegalizować swój związek. Relacje poliamoryczne wymagają pełnej wiedzy, zgody i akceptacji wszystkich zaangażowanych w nie osób. Taki związek z pewnością nie będzie miał racji bytu jeśli jedna ze stron nie ma na to ochoty, nie chce dzielić swoich uczuć i uczuć swojego partnera pomiędzy więcej osób, czy taka sytuacja wzbudzi w niej

²¹ *Tamże.*

²² *Tamże.* Zob. także: A. ŚWIERCZEK, *Wolne związki w świetle nauczania Kościoła o małżeństwie*, Kraków 2013.

ból lub zazdrość. Poliamoryści powinni być świadomi swoich decyzji i nie mogą angażować się w takie związki wbrew swoim emocjom i przekonaniom²³.

Istnieją pewne osoby poliamoryczne, które zastanawiają się nad tym czy wejść w związek małżeński i jak to później wpłynie na powiększenie ich relacji o kolejne osoby. Czy ci co pojawią się później, nie będą się czuć gorzej? Takie wątpliwości wynikają z zasad wielomiłości, które opierają się m.in. na wzajemnym szacunku i równości. Część poliamorystów odrzuca formalności, które stoją w opozycji do nienarzucania norm i obyczajowych zasad. Z kolei inni chcieliby mieć wybór i móc swobodnie wchodzić w niemonogamiczne związki partnerskie.

3. Chrześcijańska koncepcja małżeństwa

W Biblii małżeństwo miało charakter monogamiczny. W Starym Testamencie można jednak znaleźć przykłady związków poligamicznych. Poligamia miała miejsce w okresie patriarchów i czasach królestwa Izraela. Istnienie związków bigamicznych uważano za stan normalny. W czasach królestwa poświadczono są związki poligamiczne polegające na posiadaniu przez króla wielu żon pierwszo- i drugorzędnych, co zbliżało się do formy haremu. Od małżeństw poligamicznych należy odróżnić małżeństwa o charakterze drugorzędnym, głównie z niewolnicami czy nałożnicami. Wielożeństwo odpowiadało zwyczajom środowiska, w którym Izraelici żyli. Fundamentalne znaczenie miał czynnik ekonomiczny, poligamię bowiem praktykowali zwłaszcza ludzie zamożni, właściciele ziemscy, głównie władcy. Na praktykę poligamii wpływ miała chęć posiadania liczego potomstwa. Praktyka wielożeństwa umacniała pozycję mężczyzny w społeczności izraelskiej, dodatkowo wzmocnioną interpretacją zakazu cudzołóstwa²⁴.

Nowy Testament nie zajmuje stanowiska wobec poligamii. Jednakże nauczanie Jezusa o nierozzerwalności małżeństwa zakłada jego monogamiczną postać. Istnieją jednak ewidentne dowody na istnienie małżeństw poligamicznych w społeczności żydowskiej czasów Nowego Testamentu²⁵.

W prawie kanonicznych mówi się o tym, iż poligamia sprzeciwia się jedności małżeństwa. Zgodnie z zamysłem Stwórcy małżeństwo powinno być monogamiczne. Poligamia zakłóca adekwatne życie małżeńskie i rodzinne²⁶. Poligynia mocno

²³ *Tamże*.

²⁴ S. SZYMIK, *Poligamia*. 2. W Biblii, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1098; W. MUSIALIK, *Pozycja mężczyzny w rodzinie (od historii ku współczesności)*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, s. 169-175.

²⁵ *Tamże*.

²⁶ A.J. VINGERHOETS, G.L. VAN HECH, *Gender. Coping and Psychosomatic Symptoms*, „Psychological Medicine” 20 (1990), s. 125-135.

utrudnia wychowanie dziecka, nie służy pomocy małżeńskiej oraz nie przyczynia się do zaspokajania w równej mierze popędu seksualnego. Nie daje pewności ojcostwa. Tylko jednożeństwo czyni kobietę towarzyszką życia równą mężowi w prawach i obowiązkach. Poligamia dozwolona Prawem Mojżeszowym została przez Jezusa zniesiona. Z Jego nauki wynika, że małżeństwo na początku było i powinno być monogamiczne²⁷.

W kontekście oceny moralnej poligamii duże znaczenie ma odwołanie się Jezusa Chrystusa do „początku”, czyli do momentu ustanowienia małżeństwa przez Boga. Poligamia stoi w sprzeczności do wierności małżeńskiej, domagającej się doskonałej jedności. Z woli samego Boga małżeństwo jest związkiem między jednym mężczyzną i jedną kobietą. Poligamia sprzeciwia się godności i miłości małżeńskiej, która jest jedyna i wyłączna²⁸. Ponadto poligamia zaprzecza miłości małżeńskiej, która ma być ludzka, wierna, wyłączna i płodna. T. Zadykowicz i S. Zasada są przekonani, że: „Negatywna ocena poligamii opiera się na prawie Bożym i naturalnym. Jej zło wynika z tego, że nie zabezpiecza ona osobowych wartości małżonków, jak i dobra potomstwa”²⁹.

Poligamia bardzo często łączy się z degradacją kobiety, z jej poniżeniem, a nawet z zepchnięciem do roli istoty zależnej i podległej wyłącznie mężczyźnie. Trudno było mówić o pełnej godności osobowej kobiety. „Chrześcijaństwo nie zezwala na wielożeństwo i broni kobietę przed jego konsekwencjami. Stawia tu też za wzór Maryję-Dziewicę i Matkę Syna Bożego oraz wskazuje na Jej dziewicze małżeństwo ze Świętym Józefem, jako szczególny przykład posłuszeństwa woli Bożej. Kościół za jedynie godne małżeństwo uznaje jednego mężczyzny z jedną kobietą, oparty na przysiędze, które treścią jest ich wzajemna miłość, wierność oraz nierozzerwalność tego związku aż do śmierci”³⁰.

Dobre, chrześcijańskie małżeństwo w mojej osobistej opinii musi cechować:

- Miłość. Chrześcijańska miłość ma swój sens w odniesieniu do relacji mężczyzny i kobiety, męża i żony. Nazywana jest również przez papieża Pawła VI miłością odpowiedzialnie płodną. Prawdziwa dojrzała miłość

²⁷ S. PAŹDZIÓR, *Poligamia*. 3. W *prawie kanonicznym*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1099.

²⁸ B. WCIÓRKA, *Rodzina w dobie przemian-postrzeżenie-zagrozenia*, Warszawa 1996.

²⁹ T. ZADYKOWICZ, S. ZAWADA, *Poligamia*. 4. *Aspekt teologiczno-moralny*, w: E. GIGILEWICZ (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15, Lublin 2011, kol. 1099-1100.

³⁰ W. TABACZYŃSKI, *Wielożeństwo*, w: E. OZOROWSKI (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa-Łomianki 1999, s. 467; A. SORKOWICZ, *Wychowanie w rodzinie – w nauczaniu Jana Pawła II*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, s. 47-54.

zakłada trzy fundamentalne czynniki takie jak: namiętność, intymność i zobowiązanie, które oznacza przede wszystkim odpowiedzialność³¹.

- **Poświęcenie.** Dojrzałe małżeństwo chrześcijańskie wymaga przyjęcia postawy poświęcenia. Każde małżeństwo bowiem ma swoje blaski i cienie, momenty radości i emocjonalno-uczuciowego uniesienia, ale także momenty trudne, takie jak cierpienie choroba, śmierć dziecka czy innych bliskich osób. Poświęcenie oznacza także potrzebę konsekwencji w obliczu trudności i zagrożeń. Związki świeckie nie stawiają na pierwszym miejscu poświęcenia. Ludzie będący razem twierdzą: „będziemy ze sobą tak długo jak będzie nam dobrze, w przypadku kiedy pojawią się trudności rozejdziemy się bez urazy”.
- **Wierność.** Dochowywanie wierności w małżeństwie chrześcijańskim jest wyrazem praktykowania wyłącznej i niezłomnej postawy wytrwałości w relacji interpersonalnej mężczyzny i kobiety. Postawę tę należy kształtować przez całe małżeńskiego życie. Ważne jest realizowanie wspólnych zainteresowań i pasji. Otwarcia się na świat, na sprawy społeczne, moralne, religijne i duchowe. Warto też nauczyć się odkrywania nowych wartości w drugiej osobie, w postawie życzliwości i empatii. Wierność małżeńska wymaga systematycznej pracy nad sobą zarówno męża jak i żony w obszarze psychologicznym, religijnym i duchowym³².
- **Wzajemne poszanowanie.** Relacje małżeńskie powinny charakteryzować się adekwatnymi odniesieniami natury osobowej. Osoba zaś wymaga poszanowania jej godności i autonomii. Dotyczy to kobiet i mężczyzny. Nie może dochodzić do budowania asymetrii na linii: mężczyzna-kobieta. Człowiek żyjący w małżeństwie chrześcijańskim nie może być zniewolony, ani nawet w małym stopniu ograniczony. Pełny osobowy rozwój zakłada pełną godność i autonomię³³.
- **Przebaczenie.** Proces przebaczenia ma wiele aspektów. Są to przede wszystkim ujęcia o charakterze teologicznym, ale również psychologicznym. Przebaczenie nie oznacza tego, iż należy krzywdę wyrządzoną zapomnieć, albo wyprzeć do podświadomości. Przebaczenie oznacza pogodzenie się

³¹ P. MAGIER, *Małżeństwo i rodzina. Kluczowe elementy personalno-chrześcijańskiej koncepcji rodziny*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, s. 85-92.

³² B. PARYSIEWICZ, *Wychowanie do życia w rodzinie jako współnocie osób*, w: W. KORZENIOWSKA, W. SZUŚCIK (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*, s. 251-264.

³³ T.M. GEHRING, M. DEBY, R.H. SMITH, *The Family System Test Fash Theory and Application*, Philadelphia 2001.

ze sprawcą, chociaż pamięta się wyrządzoną krzywdę. W chrześcijańskim małżeństwie wybaczenie odgrywa fundamentalną rolę. Pozwala na kontynuowanie przez małżonków osobowych relacji pomimo zdarzających się nieporozumień. Bez postawy przebaczenia nie jest możliwe wspólne małżeńskie życie³⁴.

- Modlitwa. Jednym z filarów chrześcijańskiego życia jest modlitwa. Chodzi w tym przypadku o modlitwę indywidualną, ale przede wszystkim istotna jest modlitwa wspólna małżeństwa i całej chrześcijańskiej rodziny. Czasami mówi się, iż podstawowym kryterium religijności jest podejmowanie przez osobę praktyki modlitwy³⁵.

Powyższe cechy są dopełnieniem podstawowych założeń chrześcijańskiego małżeństwa. Istotną bowiem cechą takiego małżeństwa jest jego charakter monogamiczny. Małżeństwo tak rozumiane ma charakter sakramentalny i stanowi nierozdzielalną jedność.

Zakończenie

Biorąc pod uwagę powyższą naukową analizę porównawczą zauważa się kryzys małżeństwa w Polsce. Z każdym kolejnym rokiem spada liczba zawieranych małżeństw sakramentalnych i związków zawieranych w USC. Równocześnie pojawia się coraz więcej alternatywnych związków³⁶. Według badań przeprowadzonych przez CBOS w 2019 roku można odkryć podstawowe powody rezygnacji z zawierania formalnych związków. W tym aspekcie można by mówić o następujących przyczynach:

- Wybór wolności, a więc stylu życia bez zobowiązań.
- Preferowanie życia w związkach nieformalnych.
- Trudności w znalezieniu odpowiedniego kandydata na męża i żony.
- Brak chęci posiadania dzieci.
- Obawy przed nieudanym małżeństwem.

³⁴ M.Z. STEPULAK, *Przebaczenie w pracy psychologa*, w: M.Z. STEPULAK (red.), *Leksykon etyki zawodu psychologa*, Lublin 2020, s. 245-248.

³⁵ E. DYBOWSKA, *Transformacja pojęcia rodzina we współczesnym dyskursie interdyscyplinarnym*, w: B. SIERADZKA-BAZIUR (red.), *Pedagogika rodziny na początku XXI wieku w świetle pojęć i terminów*, Kraków 2018, s. 9-34.

³⁶ K. ŚLANY, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Kraków 2002.

- Lęk przed obowiązkami rodzicielskimi.
- Założenie rodziny przeszkodzi i w karierze zawodowej.
- Obawa przed trudnościami materialnymi i pogorszeniem się sytuacji finansowej³⁷.

W tej sytuacji młodzi ludzie wchodzą w różne alternatywne związki. Jednym z nich są związki poliamoryczne. Jednakże podstawowym teoretycznym celem niniejszego artykułu była kwestia dokonania analizy porównawczej nad taki związkami jak: związki poligamiczne, poliandryczne i poliamoryczne wobec koncepcji chrześcijańskiego małżeństwa. W analizie komparatywnej nie chodzi jedynie o dokonywanie porównań pomiędzy związkami formalnymi i nieformalnymi, ale o to jaka jest specyfika wymienionych powyżej związków w relacji do koncepcji chrześcijańskiego małżeństwa.

* * *

STRESZCZENIE

Głównym zadaniem artykułu było dokonanie analizy porównawczej związków poligamicznych, poliandrycznych i poliamorycznych z koncepcją chrześcijańskiego małżeństwa. Wielożeństwo czyli poligamia wzbudza wiele kontrowersji. W poligamii bowiem najważniejsze są aspekty fizyczne, ale osoby decydujące się tworzyć takie relacje motywują je również tradycją, obrzędami religijnymi oraz przymusem ze strony rodzin. Można także mówić o związkach poliandrycznych jako formy poligamii. Związki te tworzą się w sytuacji, kiedy kobieta ma kilku mężów jednocześnie. Wielomęstwo dotyczy głównie marginalizowanych grup społecznych. Innym rodzajem związków są związki poliamoryczne. Opierają się one na miłości romantycznej i bliskości emocjonalnej. Chociaż niewykluczone są kontakty seksualne. Poliamoria ma wyzwalać człowieka spod presji narzuconych norm i zasad podporządkowanych monogamii, przez co ma zapewnić wolność wyboru oraz poczucie dobrostanu. W tym kontekście należy podkreślić, iż małżeństwo chrześcijańskie posiada następujące cechy: miłość, poświęcenie, wierność, wzajemne poszanowanie, przebaczenie oraz modlitwa.

³⁷ R. BOGUSZEWSKI, *Alternatywne modele życia rodzinnego w ocenie społecznej*, „Komunikat z badań CBOS” 2019, nr 42, s. 1-15; J.R. KRAMER, *Family Interface Transgenerational Patterns*, New York 1985; M.J. SZYMAŃSKI, *Młodzież wobec wartości. Próba diagnozy*, Warszawa 2000.

SUMMARY

Polygamous, polyandrous and polyamorous relationships and the concept of christian marriage

The main task of the article was to conduct a comparative analysis of polygamous, polyandrous and polyamorous relationships with the concept of Christian marriage. Polygamy, or polygamy, raises a lot of controversy. In polygamy, the most important are the physical aspects, but people who decide to create such relationships are also motivated by tradition, religious rituals and coercion from families. We can also talk about polyandrous relationships as a form of polygamy. These relationships arise when a woman has several husbands at the same time. Polyandry mainly concerns marginalized social groups. Another type of relationship is polyamorous relationships. They are based on romantic love and emotional closeness. Although sexual contacts are possible. Polyamory is supposed to free a person from the pressure of imposed norms and rules subordinated to monogamy, thereby ensuring freedom of choice and a sense of well-being. In this context, it should be emphasized that a Christian marriage has the following features: love, sacrifice, fidelity, mutual respect, forgiveness and prayer.

BIBLIOGRAFIA

- Bis, D. (2006). Rodzina – Media – Kultura. W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (305-315). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Brehm, S. (1992). *Intime Relationships*. New York: McGraw-Hill.
- Boguszewski, R. (2019). Alternatywne modele życia rodzinnego w ocenie społecznej, *Komunikat z badań CBOS*, nr 42, s. 1-15.
- Dybowska, E. (2018). Transformacja pojęcia rodzina we współczesnym dyskursie interdyscyplinarnym. W: B. Sieradzka-Baziur (red.), *Pedagogika rodziny na początku XXI wieku w świetle pojęć i terminów* (9-34). Kraków: Wydawnictwo Naukowe Ignatianum.
- Gehring, T.M., Deby, M., Smith, R.H. (2001). *The Family System Test Fash Theory and Application*. Philadelphia: Brunner-Routledge.
- Grodź, S. (2011). Poligamia. 1. W religiach pozachrześcijańskich. W: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15 (1097-1098). Lublin: TN KUL.

- Heinlein, R. (2016). *Stranger in a Strange Land*. New York: Penguin Books.
- Jakubiec, S. (2006). Trójkąty rodzinne a funkcjonowanie w grupie. W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (317-322). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Kłosowska, B. (2006). Status współczesnej rodziny na podstawie badań ankietowych młodzieży szkolnej. w: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność*. (221-232). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Kramer, J.R. (1985). *Family Interface Transgenerational Patterns*. New York: Bruner.
- Loewe-Kurilla, A. (2023). Co nas motywuje do wchodzenia w otwarte związki? *Charaktery*, nr 2 (313), 43-47.
- Magier, P. (2006). Małżeństwo i rodzina. Kluczowe elementy personalno-chrześcijańskiej koncepcji rodziny. W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (85-92). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Musialik, W. (2006). Pozycja mężczyzny w rodzinie (od historii ku współczesności). W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (169-175). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Paździor, S. (2011). Poligamia. 3. W prawie kanonicznym. W: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15 (1099). Lublin: TN KUL.
- Parysiewicz, B. (2006). Wychowanie do życia w rodzinie jako wspólnocie osób. W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (251-264). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Plopa, S. (2008). *Psychologia rodziny: teoria i badania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- JW, (2019). *Poliandria – czym jest, gdzie występuje?* Pobrano z: <https://zdrowie.gazeta.pl/zdrowie/7,105912,25049015,poliandria-czym-jest-gdzie-wystepuje.html> [16.02.2024].
- Prusik, A. (2014). *Rodzina i jej alternatywne formy w poglądach młodych Polaków*. Olsztyn: Wydawnictwo Uczelniane WSiE TWP.
- Roszkowska, M. (2023). *Poliamoria – co to jest i na czym polega wielomiłość?* Pobrano z: <https://www.medme.pl/artykuly/poliamoria-co-to-jest-i-na-czym-polega-wielomilosc,69761.html> [03.02.2024].
- Sawicki, M. (2023). Kochliwość. *Charaktery*, nr 9-10 (320), 36-40.

- Slany, K. (2002). *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*. Kraków: NOMOS.
- Sorkowicz, A. (2006). Wychowanie w rodzinie – w nauczaniu Jana Pawła II. W: W. Korzeniowska, W. Szuścik (red.), *Rodzina. Historia i współczesność* (47-54). Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Stepulak, Z. (2020). Przebaczenie w pracy psychologa. W: M.Z. Stepulak (red.), *Leksykon etyki zawodu psychologa* (245-248). Lublin: TN KUL.
- Szlendak, T. (2010). *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.
- Szymański, M.J. (2000). *Młodzież wobec wartości. Próba diagnozy*. Warszawa: IBE.
- Szymczak, J. (2002). Definicja rodziny. *Studia nad Rodziną* 11, nr 2, 151-165.
- Szymik, S. (2011). Poligamia. 2. W Biblii. W: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15 (1098-1099). Lublin: TN KUL.
- Świerczek, A. (2013). *Wolne związki w świetle nauczania Kościoła o małżeństwie*. Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM.
- Tabaczyński, W. (1999). Wielożeństwo. W: E. Ozorowski (red.), *Słownik małżeństwa i rodziny* (467). Warszawa-Łomianki: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej. Fundacja Pomoc Rodzinie.
- Vingerhoets, A.J., Van Hech, G.L. (1990). Gender. Coping and Psychosomatic Symptoms. *Psychological Medicine* 20, 125-135.
- Wciórka, B. (1996). *Rodzina w dobie przemian-postrzeganie-zagrożenia*. Warszawa: CBOS.
- Zadykowicz, T., Zawada, S. (2011). Poligamia. 4. Aspekt teologiczno-moralny. W: E. Gigilewicz (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 15 (1099-1100). Lublin: TN KUL.
- Żurawska, M. (2019). *Poligamia: na czym polega i czy występuje w Polsce? Poligamia a poliandria*. Pobrano z: <https://www.poradnikzdrowie.pl/psychologia/relacje/poligamia-na-czym-polega-i-czy-wystepuje-w-polsce-poligamia-poliandria-aa-iA49-ec29-1XdD.html> [14.02.2024].